

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. נשברה כדו ולא סלקו נפל גמלו ולא העמידו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. 1
- ב. בשעת נפילה ... נתקל לאו פושע הוא. 2
- ג. לאחר נפילה ... מפקיר נזקיו ... פטור ... במתכוין לזכות בחרסיה. 2
- ד. דמפקיר נזקיו דהכא הוא דפטרי רבנן דאנוס הוא אבל מפקיר נזקיו דעלמא מחייבי 3
- ה. שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאילו הן ברשותו ואלו הן בור ברשות הרבים. 3
- ו. וחמץ משש (שעות) ולמעלה. 4
- ז. למוצא בור מגולה וכסהו וחזר וגילהו ... אסתלק להו מעשה ראשון ... למוצא בור מגולה וטממה וחזר וחפרה דאסתלקו להו מעשה ראשון וקיימא לה ברשותו. 5
- ח. המצניע את הקוץ ואת הזכוכית והגודר גדרו בקוצים וגדר שנפל לרשות הרבים והזק בהן אחר חייב בנזקו ... במפריח אבל במצמצם פטור ... לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכך בכתלים. 6
- ט. החופר בור ברה"ר ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב. 7

דף כט.

א. נשברה כדו ולא סלקו נפל גמלו ולא העמידו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים

כבר התבאר לעיל דף כח: שהמפקיר נזקיו¹ לאחר נפילת אונס, אף על פי שנתבאר שהוא פטור, אם היה יכול לסלק הנזק ולא סילק חייב מדיני שמים².

¹ שו"ע ונו"כ תיב ה

² מדין גרמא בנזקין שחייב מדיני שמים, כדמוכח שם, ומשמע שאפילו הפקירו מיד, כגון חרסים שמסתמא מפקיר, וכ"ש כשנודע לו שחל עליו חיוב סילוק התקלה, ואח"כ הפקיר אף על פי שמועיל לפטרו מדיני אדם, וכן משמע בביאור הגר"א ובערוה"ש סימן תמז, חייב מדיני שמים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ב. בשעת נפילה ... נתקל לאו פושע הוא

מי שהיה³ טעון כד, ונתקל ונשבר הכד והזיק לאחרים בשעת נפילה, פטור⁴, דנתקל לאו פושע הוא⁵.

ג. לאחר נפילה ... מפקיר נזקיו ... פטור ... במתכוין

לזכות בחרסיה

כבר התבאר לעיל דף כח: שאם היה מהלך⁶ עם כדו ברה"ר ונתקל ונפל ונשבר הכד, והזיק אדם בחרסיו לאחר נפילה, פטור, שמן הסתם אדם מפקיר חרסיו, וסתם נתקל לאו פושע הוא⁷, אא"כ נתכוין⁸ לזכות בחרסיו היה לו פנאי לסלקן שאז חייב⁹.

ולהלך דף נו. יבואר בעזה"ת שכן הדין בנפלה בהמתו ברה"ר והזיק בה אחר¹⁰.

³ שו"ע ונו"כ תיב ד

⁴ כן כתבו הרי"ף (ב"ק י"ג ע"א מדפי הרי"ף) והרמב"ם (פי"ג מנזקי ממון ה"ז), וגם הטור סתם וכתב בסימן זה כן בסעיף ו', ולא חילק בין נתקל במקום מדרון לבמקום שאינו מדרון, אכן בריש סימן ש"ד חילק ביניהם וכתב דנתקל במקום שאינו מדרון פושע הוא מדינא, וכן פסק בקיצור פסקי הרא"ש בסוף פרק האומנין (ב"מ פ"ו סי' י"ט), אבל הרא"ש ג"כ לא הזכיר שם חילוק בין מקום מדרון לאינו מקום מדרון. סמ"ע שם וכו"כ שם ובש"ך סי' דש א

⁵ בערוה"ש כתב שהרמב"ם חולק ומחייב והעלה בדעת הרמב"ם שלא חייבו באונס אלא כשמזיק בשעת מעשה, כגון הך דנתקל ונפל על הכלי, וכן בנתקל ונשברה כדו והזיק בשעת נפילה חייב, ודלא כהטור, משא"כ כשהוחלק אחד במים שבא הנזק לאחר מעשה, והוקשה לו על המחבר שכאן סתם כהרמב"ם בנתקל ונפל על הכלי, ובסימן תיב סעיף ד פסק כדעת הטור שאם היה טעון כד ונתקל ונשבר הכד והזיק לאחרים, אפילו בשעת נפילה פטור, וצ"ל דס"ל דנתקל לא הוי אונס גמור, ולכן בנתקל והזיק לאדם בשעת נפילה, כהך דסימן תיב, שגם האדם הנזק צריך לשמור עצמו, אף על פי שאינו פושע, מ"מ האנוס פטור, אבל בנתקל ונפל על הכלי, כיון שאין גורם אחר בנזק חייב הנתקל, עיין שם,

⁶ שו"ע ונו"כ תיב ד

⁷ והו"ל כמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס.

⁸ וכתב בערוה"ש דאין להקשות איך יזכה במחשבה בעלמא, דכיון שנתכוין לזכות בשברים מעולם לא יצאו מרשותו, אבל אם מתחלה הפקירן ואח"כ נתכוין לזכות בהם אינו קונה בלי הגבהה, וצ"ע בלשון השו"ע שכתב בנזקין שיזיקו אח"כ, דמשמע שגם אח"כ זוכה בכונה בלבד, ואפשר שכונת השו"ע דאע"פ שכשנעשו הכלים בור באונס נעשו, ואף אם יקנה אח"כ יהא פטור כיון שהוא לא עשה הבור, וגם בשעת עשיית הבור לא היה שלו, קמ"ל שגם באופן זה חייב.

⁹ דהו"ל בורו כל שלא סילקו,

¹⁰ כמ"ש בגמרא שם נפלה גמלו ולא העמידה, והיינו שאם נפלה באונס פטור בין בשעת נפילה ובין לאחר נפילה, אם הפקירה, ואם נפלה בפשיעה חייב, ובשו"ע לא הביא דין זה, וצ"ע. ובהגהות חשק שלמה ב"ק דף

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכבר התבאר שהמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס, אף על פי שנתבאר שהוא פטור, אם היה יכול לסלק הנזק ולא סילק חייב מדיני שמים.

דף כט:

ד. דמפקיר נזקיו דהנא הוא דפטרי רבנן דאנוס הוא אבל מפקיר נזקיו דעלמא מחייבי

כבר התבאר לעיל דף כח: שאם היה מהלך¹¹ עם כדו ברה"ר ונתקל ונפל ונשבר הכד אם נפל מתוך פשיעה¹² והוזקו בחרסיו או במשקה שבתוכו, חייב בין בנזקין שבשעת נפילה ובין שלאחר נפילה. אף לאחר נפילה, ואף לאחר שהפקירן, שמפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה חייב.

ה. שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאילו הן ברשותו ואילו הן בור ברשות הרבים

בין שעשה הבור¹³ ברה"ר, בסמטא, ובכל מקום שיש רשות לרבים להלך, ובין שעשאו ברשותו אלא שפתחו לרה"ר, או לרשות חבירו חייב¹⁴. אפילו לא חפר את הבור¹⁵, אלא מצאו מכוסה וגילהו, חייב כאילו חפרו שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו.

לב הקשה אמאי לא נימא בזה איש בור ולא שור בור, דסו"ס בור זה נעשה ע"י בהמתו, וע"י ספר מאורי אש פרק ג.

¹¹ שו"ע ונו"כ תיב ד

¹² ובשו"ע לא ביאר מהי נפילת פשיעה, ונראה דהיינו כשהלך במקום מכשולים והיה לו להזהר ולא נזהר, ונראה דעל נזקין שבשעת נפילה חייב כדין אדם המזיק, ולא מדין בור, שלא מצינו דין בור כשהולך ומזיק אלא בכותל לאחר שהתרו בו, והרי הכא לא התרו בו, וצ"ע. פתחי חושן שם פרק ח הערה לא

¹³ שו"ע ונו"כ תי ו

¹⁴ וה"ה שחייב ברשות הניזק, וגם ברשות המזיק יתכן שחייב, ובוה אמרו חז"ל שני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאילו הן ברשותו להתחייב עליהם, ואחד מהם בור ברה"ר

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

חפר בור ברשותו והפקיר אח"כ רשותו שמסביב לבור, אבל לא הפקיר הבור עצמו חייב¹⁶, הפקיר בורו ורשותו יחד¹⁷, או שהפקיר הבור ולא הפקיר רשותו פטור¹⁸.

קנה או קיבל במתנה בור שיש בו חיוב¹⁹, חייב בנזקיו, שהרי הוא עתה בעל הבור, אבל הלוקח בור ברה"ר אינו חייב²⁰.

החופר בור ברשות חבירו, כל זמן שאין בעל החצר יודע מכך, חייב החופר בנזקי הבור²¹, ומשנודע לבעל החצר, חייב²² הוא בנזקי הבור²³.

ו. וחמץ משש (שעות) ולמעלה

¹⁶ שבשעה שהפקיר הרשות שמסביב לבור להלך בה, ה"ז כחופר בור ברשות אחרים, ע"י סמ"ע סק"ה.
¹⁷ כן הסכמת הפוסקים, דלא כרש"י שבהפקיר בורו ורשותו הוי כבור ברה"ר. ומ"ש יחד היינו שהפקירם בבת אחת, והוא עפ"י דברי הסמ"ע סק"ה שאם הפקיר קודם רשותו, אף על פי שחזר אח"כ והפקיר גם בורו, חייב, דלאו כל כמיניה להפקיר נזקיו שכבר חל עליו חיוב לסלקו, משא"כ כשהפקיר בורו ורשותו בבת אחת, כיון שבשעת הכריה שהיה ברשותו לא נתחייב עליו לסלקו, ובשעה שהפקיר בורו ורשותו הרי שוב אינו שלו, ולא חייבה תורה בור אלא כשחפר באיסור או שהוא ממונו. וע"י דברי משפמ.

¹⁸ וגם בזה הטעם שבשעת כריה היה ברשותו, ועתה אין לו בעלים, לא קרינן ביה בעל הבור ושלם. ולכאורה נראה שחייב מדיני שמים, דומיא דמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס, כמ"ש בסימן תיד סעיף ד, והפוסקים השוו דין זה לדין מפקיר נזקיו.

¹⁹ שו"ע ונו"ב שם ד

²⁰ בשער משפמ כתב שאין הלוקח בור חייב אלא כשחפר ברשותו והפקיר רשותו ולא בורו, אבל הלוקח בור ברה"ר אינו חייב, שהרי אמרו בגמרא שני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו הן ברשותו, והם בור ברה"ר וחמץ בפסח, וכשם שאין אדם יכול למכור חמץ לאחר זמן איסורו, ה"ה שאינו יכול למכור בורו, וה"ז כהפקיר בורו ורשותו דפטור מפני שאין לו בעלים, ואף על פי שהחופר נתכוין לקנותו ולזכות בו, לא מיקרי בעלים, והוכיח כן מהא דמפקיר נזקיו, ועדיין צ"ע דיתחייב הלוקח מדין שומר, כדין מסר בור לשומר, שוב ראיתי באולם המשפט שכתב שבאמת חייב מדין שומר (והוכיח ג"כ שאינו נקנה במתנה או מכר מודלא מוקים בכה"ג לחייב שותפין שקנו), ויש לחלק, ונראה דבאבנו סכיננו ומשאו שלא הפקירם מודה השעמ"ש שיכול למכור והלוקח חייב מדין בור. פתחי חושן חלק ו פרק ז הערה כג

²¹ כן משמע בסמ"ע סק"ה, וכן משמע מדברי הרמ"א תי. ד. וכ"כ בערוה"ש בהדיא.

²² דכיון שחצרו וממונו הוא מוטל עליו למלאותו, וכל שלא סתמו וסלק הזיקו, כאילו הוא פתחו. ופשוט דמיירי שחפרו במקום שאילו חפר בעל החצר עצמו היה מתחייב, כגון סמוך לרה"ר או שהפקיר רשותו, וכן למי שנכנס שלא ברשותו.

²³ אלא שיכול לתבוע מן החופר נזקי חצרו, וכן כשחפרה בהמתו בור ברשותו חייב בנזקיו, ואפי' נכרה הבור מאליו כמבואר ברמ"א שם והסמ"ע כתב הוצאותיו וטרחותיו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הקונה חמץ בפסח²⁴, למרות שהוא איסור הנאה ואינו שלו²⁵, לוקה משום שני לאוין האמורים בו (שמות יב פסוק יט) לא ימצא (שם יג פסוק ז) ולא יראה לך, שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו.

ז. למוצא בור מגולה וכסהו וחזר וגילהו ... אסתלק להו מעשה ראשון ... למוצא בור מגולה וטממה וחזר וחפרה דאסתלקו להו מעשה ראשון וקיימא לה ברשותו

בור שמצאו²⁶ מגולה, וכסהו וחזר וגילהו פטור²⁷, ובעל הבור²⁸ חייב²⁹.

²⁴ רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א הלכה ג

²⁵ אולם עיין או"ש שם שכבר עמדו המחברים, הא אין זכיה באיסורי הנאה, ולא הוי שלו כלל, ותו אינו עובר (וכן דעת הרמב"ן ז"ל בספר הקטנות, דרך בחמץ שביטלו, שלאחר הפסח הוי שלו ממילא בלא שום קנין עבר, כי דעתיה עליה, הא בזכיה לא. יעו"ש דברים עמוקים) ורבינו נסים בפרק כל הצלמים (ע"ז יח, ב בדפי הרי"ף ד"ה גמ') ביאר, דעבדו"ז טרם שזוכה בה ישראל היא נחשבת ממון, כיון דמהני ביטולו של עו"ג, ה"נ חמץ בפסח, הרי כשהוא עדיין ברשות גוי הוא מותר לישראל אחר הפסח, והרי הוא ממון, להכי יש בו זכיה. מאי תאמר דכשזכה בהו ישראל תו הוו אסורים בהנאה לעולם, ואינו ממון, הרי דין שלהם ליאסר בהנאה לעולם בא מחמת חלות זכיית ישראל בהם, א"כ צריכה להיות הזכייה, ואח"כ יחול איסור ההנאה, ואין להקדים איסור הנאה לעולם שבא מתולדת זכיית הישראל למנוע בזה את עצם הזכיה, דאיך יוקדם המסובב למנוע את הסיבה אשר תסובב ממנו. זהו באור סברתו הבהירה.

²⁶ שו"ע נו"כ תי ג

²⁷ וביאר הסמ"ע שאפילו ראה הראשון שזה כיסהו ולא ראה שגילהו, אפ"ה חייב, דלא הו"ל לסמוך על הכסוי שעשה זה שאין לו חלק בבור (בערוה"ש הוסיף שיכול לימלו), ולא דמי לשותפין שיכול לסמוך עליו.

²⁸ ויש לעיין כששלח חבירו לכסות, ואם לא ראה שכיסה יש לדון אם בממונות אמרינן חזקה שלוח עושה שליחותו, אבל כשראה שכיסהו נראה שאין לחייב את בעל הבור, דשפיר יכול לסמוך על שלוחו שלא יחזור ויגלהו. פתחי חושן שם פרק ז הערה כח

²⁹ והראב"ד בהשגות כתב שאין בעל הבור חייב עד שידע, וכתב המ"מ שסובר הראב"ד דדומה לבור של שני שותפין שאין הראשון מתחייב עד שידע שהבור מגולה, והמ"מ מחלק דשאני התם שהם שותפין בבור ויש לו לסמוך על כסויו, ועל השני שעבר שם החיוב עד שידע הראשון, אבל כאן לא היה לו לסמוך על כסוי של אדם אחר שאין לו חלק בבור, ואפילו ידע בכסויו, לפי שהיה לו לחוש שמא יבא הלה ויטול כסויו, ואם לא כיסהו משלו, אפילו בא אחר וגילהו חייב, ונראה כוונתו שבא ראובן וכיסה ואח"כ בא שמעון ונטל הכסוי, בעל הבור חייב, משום שאינו נפטר בכסוי של מי שאין החיוב עליו, וצ"ע לדבריו דא"כ אמאי נקט בשותפין כסהו הראשון, אפילו לא כסהו הראשון יהא פטור, משום שיכול לסמוך על כסויו של שותפו לבור. ועוד יש לעיין, כיון שריבתה תורה שכיסוי פטור, למה לא מיקרי נסתלק מעשה ראשון. וגם מסברא נראה שאם בא החופר ומצאו מכוסה, אף על פי שהוא לא כיסהו, שפטור, ואילו לדברי המ"מ אינו פטור, ויצטרך לפתחו ולחזור ולכסותו משלו. ועוד יש לעיין באופן שבעל הבור כיסהו כראוי ונתגלה ע"י אחר, ובא זה ומצאו מגולה וכיסהו וחזר וגילהו, שבאופן זה נראה פשוט שאף לסברת המ"מ בדעת הרמב"ם פטור בעל הבור, אם יש לחייב זה האחרון, דאפשר שלא פטרוהו אלא משום דלא נסתלק חיובו של ראשון, אבל כשנסתלק חיובו של ראשון, כיון שאין כאן מי לחייב, מיד כשכיסה ה"ז בבור שאין עליו חיוב, וכשחזר וגילהו יהא חייב, ולכאורה משמע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

מצא בור מגולה ומילאהו בעפר וחזר וחפרו חייב³⁰, ובעל הבור פטור.

ח. המצניע את הקוץ ואת הזכוכית והגודר גדרו בקוצים וגדר שנפל לרשות הרבים והזק בהן אחר חייב בנזקו ... במפריח אבל במצמצם פטור ... לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכך בכתלים

הגודר בקוצים או זכוכית³¹, או שהניחם בגדר או כותל הפונה לרה"ר באופן הבולט³² אפי' כל שהו לאויר רה"ר, והזק בהם אחר, חייב מדין בור, אבל אם אינו בולט, אף על פי שכשהאדם מתחכך בכותל יהא ניזוק פטור, שאין דרך בני אדם לילך סמוך כל כך עד כדי שיתחככו בכותל³³, ומדת חסידות להצניע קוציו ושאר דבר המזיק³⁴ במקום שלא יבא לידי תקלה כלל³⁵.

אם הוזקה בהמה חייב, שדרך בהמה להתחכך בכתלים³⁶.

לפיכך יש להזהר בגדר של תייל או שאר דברים שלפעמים בולטים לתוך רה"ר, ולפעמים נגרם נזק לבני רה"ר, ואף אם יצאו מעצמם, אם יצאו בפשיעה חייב מיד, ובאונס חייב לאחר שנודע לו³⁷.

כך קצת מלשון הגמרא שלא הזכירו חיוב בעל הבור אלא פטור של זה שכיסהו וחזר וגילהו, וע"ז קאמר הטעם דלא איסתלק מעשה ראשון. וצ"ע. פתחי חושן שם פרק ז הערה כט
³⁰ שו"ע שם, דכיון שמילאהו בעפר, נסתלק מעשה הראשון, וה"ז כאילו חפרו מתחילה, ונראה שאע"פ שלא ידע בעל הבור שזה סתמו, פטור.

³¹ שו"ע ונו"כ תמו א

³² ופשוט דאיירי שהניחם במקום גובה המחלך ברה"ר או משאוי הרגיל, אבל אם הניחם למעלה מזה ועלה אחד שלא כדרך הרגיל וניזוק בו פטור.

³³ שו"ע שם, וכתב בערוה"ש שאם עשה כן הרי פשע בעצמו. וכתב עוד דלא דמי לפותח בור ברשותו ופתחו לרה"ר שאפילו כנס פחות מד' טפחים לרה"ר חייב, ומשמע שדרך בני אדם לילך על גבול רה"ר, דשאני התם שאין שם כותל, אבל כשיש כותל אין דרך לילך סמוך לכותל.

³⁴ ונראה לכאורה דהיינו שאפילו כשאינו בולט, כיון שלפעמים מתחכך שם אדם, אבל בערוה"ש כתב שאפילו בחצרו יצניעם במקום שלא יבא לידי תקלה, וכמ"ש בשו"ע שישליכם לנהר או ישרפם, שכן עלול לגרום נזק לאנשים הבאים לחצרו. פתחי חושן שם פרק ח הערה מז

³⁵ שו"ע ונו"כ שם ג

³⁶ כמ"ש הש"ך ביו"ד סימן נא בשם הרא"ש. מנח"פ

³⁷ פתחי חושן שם הערה מו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ט. החופר בור ברה"ר ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב

כבר התבאר לעיל דף ג. שבור שחייבה עליו תורה הוא בין ברשות הרבים ובין שעשאו ברשותו אלא שפתחו לרה"ר³⁸, בין בחפירה בעומק ובין תל בגובה, ואפילו שפך מים ברה"ר והוחלק בהם אחר חייב.

אין שיעור לאורך או רוחב הבור, ובכל צורה חייב³⁹, אבל לענין עומק או גובה יש חילוקים כדלהלן.

נפל לתוך הבור שור או שאר בעל חי ומת⁴⁰, אינו חייב אלא כשיש בעומקו עשרה טפחים, וכן אם עלה לתל ונפל ממנו ומת אינו חייב אלא כשיש בגובהו עשרה טפחים⁴¹, ובפחות מזה פטור⁴².

ואם הוזק חייב אפילו בפחות מזה⁴³, וכן אם נתקל בתל חייב בכל שהוא אפילו במיתה⁴⁴.

³⁸ שו"ע ונו"כ תי ו

³⁹ שו"ע ונו"כ שם י, כגון בור שיח ומערה או חריצין ונעיצין, והיינו בין ארוך בין רחב ובין עגול או מרובע, בין מקורה ובין אינו מקורה.

⁴⁰ דילפינן מקרא דבור שסתם בור הוא עמוק עשרה. ובמנ"ח בקומץ המנחה מסתפק אם בעינן טפחים שוחקות או עצבות, ודן שם גם לענין חפר האחד ובא השני והשלימו, וכן בדין אפשר לצמצם.

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם יח

⁴² שאין המיתה מצויה בפחות מ', והרי הוא כמו אונס. וכתב הטור שאפילו נפלה הבחמה מתוך עמידה, שכשתצרך רגליה עם עומק הבור יש עומק עשרה פטור, והרמ"ה סובר שבאופן זה חייב, והכריע הטור כדעת הרא"ש ודלא כהרמ"ה, ובשו"ע לא הזכיר פלוגתא זו, ונראה שסתם ג"כ כדעת הרא"ש. ובש"מ כתב בשם הר"י הונתן דהא דפטור כשמת היינו מדמי כולו, אבל אם נשברה רגלו ומת ממנו משלם דמי רגלו, וכן אם היה מתנונן והולך, כיון שיש בו הבל לנזקין משלם דמי הנזקין אבל לא דמי כולו, והמאירי חולק וסובר דפטור מכלום. ובחזו"א ב"ק סי' ב ס"ק יד כתב שיש מקום לסברת הר"י ששבירת רגלו הוי נזק וחייב, ומה שמתה אינו מחמת הנזק, וע"ז פטור, ועוד כתב שאף לסברת הר"י בבור י' שנפל בו אדם ומת, פטור מכלום דגזיה"כ הוא, מיהו בבור ט' ושביר רגלו ומת אפשר שלסברת הר"י אין כאן גזיה"כ וחייב על נזקי האדם, אמנם לדעת המאירי גם בכה"ג פטור, ועיי"ש מ"ש לסברת הר"י למה חייב על הנזקין ולא נימא מנא תבירא תבר. ועי' דרכי דוד בדף י"ב.

⁴³ שו"ע שם, שהנזק דבר מצוי וידוע, ודייק הש"ך סק"ב מלשון השו"ע שאפילו בפחות מ' טפחים חייב בנזק, ובשם היש"ש כתב שאינו חייב אלא בנ' טפחים, דכל פחות מ' טפחים כארעא סמיכתא ופטור (עי' רמ"א סי' תיד סעיף ב), ונשאר בצ"ע לדינא. ולענ"ד נראה שלא כתב היש"ש אלא בעומק, אבל בתל מודה דאפי' בפחות מ' חייב, שלא מצינו באסו"מ שצריך שיהא גובה ג'. פתחי חושן שם פרק ז הערה עא

⁴⁴ סמ"ע שם סק"ל, וכמבואר בסימן תיא סעיף א

